

ДО ПРОБЛЕМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМ РОЗСЕЛЕННЯ У ГІРСЬКИХ РАЙОНАХ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Однією з актуальних проблем України в умовах децентралізації є приведення адміністративно-територіального устрою, успадкованого від УРСР, у відповідність із вимогами часу та викликами, з якими Україна стикається у ХХІ ст. Серед основних недоліків чинного адміністративно-територіального устрою називають значні диспропорції між адміністративно-територіальними одиницями того самого рівня, розривність цілісної території адміністративно-територіальних одиниць, перебування територіальних громад сіл, селищ, міст у складі інших територіальних громад і на територіях інших адміністративно-територіальних одиниць та ін. Подібні проблеми можна спостерігати у гірських районах Західного регіону України і, зокрема в Івано-Франківській області.

Для гірських районів Івано-Франківської області характерною є нерівномірність розміщення систем розселення, що проявляється у високій концентрації населених пунктів вздовж транспортної осі в передгір'ї Карпат: Чернівці – Коломия – Івано-Франківськ – Калуш – Долина – Стрий – Дрогобич – Стебник – Трускавець – Борислав – Самбір – Львів. Проблемою деяких гірських районів є наявний дисбаланс у внутрішньообласних міграційних процесах, коли районні системи розселення є тісно пов'язані трудовими зв'язками із обласним центром через те, що у межах району немає достатньої кількості робочих місць та закладів соціально-побутового обслуговування. Також можна спостерігати диспропорції у районних системах розселення, що характеризуються нерівномірним розвитком районних центрів. Так, у Долинському районі є два середніх міста, у Надвірнянському районі – одне середнє місто, які розвинулися, в основному, на базі нафто- та газопереробної індустрії. Ще одним гірським містом – центром районної системи розселення є мале місто Косів, де розвиваються народні ремесла і туризм. У трьох інших гірських районах Івано-Франківської області функцію районних центрів виконують селища міського типу, як наприклад, смт. Рожнятів, Богородчани, Верховина. У всіх районних центрах, що розміщені у передгір'ї Карпат розвивається лісопереробна промисловість, що зумовлено багатим природно-ресурсним потенціалом регіону. Також сьогодні значним стимулом розвитку поселень в гірських районах є рекреаційно-туристична галузь. Так, розвиток рекреаційно-туристичного комплексу в окремих населених пунктах, як наприклад, у м. Яремче, смт. Ворохта, с. Татарів, с. Поляниця спричинив активну розбудову поселень,

часто з недотриманням містобудівної документації і подрібненням їх територіальної структури.

Ще однією актуальною проблемою у гірських районах є депопуляція населення у сільських населених пунктах. Ця проблема загострюється через ускладнену транспортну доступність до гірських територій. Переважна більшість сілрад в Україні знаходиться на відстані 14 – 29 км від районного центру, а середня відстань від поселення до центру району складає 19 км. Наявні дослідження у цій сфері свідчать про те, що в зоні прискореної деградації перебувають сільські ради на відстані понад 14 км від районного центру. Найбільш віддалені села в гірських районах знаходяться на відстані 26 – 34 км від районного центру, а в умовах гірського рельєфу та незадовільного стану автодоріг, витрати часу на доїзди ще збільшуються. Більшість віддалених гірських сільських населених пунктів розміщуються на кінцевих відрізках автодоріг, окрім районів, через які проходять міжобласні автомагістралі з гірськими перевалами, як у Долинському, Верховинському районах та на території Яремчанської міської ради. До віддалених більш ніж на 20 км від районних центрів сільських населених пунктів у гірських районах Івано-Франківської області належать: у Долинському районі – с. Мислівка, с. Вишків, с. Сенечів, с. Козаківка, с. Сукіль; у Рожнятівському районі – с. Лази, с. Гриньків, с. Осмолода; у Богородчанському районі – с. Пороги, с. Гута; у Надвірнянському районі – с. Максимець, с. Бистриця, с. Климпуші; у Верховинському районі – с. Біла Річка, с. Грамотне, с. Голошина, с. Буркут; у Косівському районі – с. Березів, с. Вижнів, с. Баня-Березів.

Диспропорції у територіальній організації систем розселення у гірських районах Івано-Франківської області можна усунути за допомогою містобудівних заходів, переглянувши наявний адміністративно-територіальний поділ та підсиливши значення окремих населених пунктів, що дозволило б скоротити радіуси доступності до районних центрів. На цьому етапі необхідним є проведення наукових досліджень, які б виявили територіальний потенціал та нові вектори розвитку гірських населених пунктів відповідно до політики децентралізації в Україні. .